Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Раҳимов Абдулқосим Ибрагимович “Таҳқиқи муқоисавии унсурҳои луғавии мовароуннаҳрии «Ғиёс-ул-луғот» бо лаҳҷаҳои муосири ҷанубиву ш имолии тоҷикӣ, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм аз руйи рӯйи ихтисоси 10.02.20-Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ пешниҳод шудааст.

Рисолаи номзадии Раҳимов Абдулқосим ба усулҳои маҳфузмонии унсурҳои луғавии мовароуннаҳрии «Ғиёс-ул-луғот»-и Муҳаммад Ғиёсуддини Ромпурӣ бо лаҳҷаҳои муосири ҷанубиву шимолии тоҷикӣ бахшида шудааст.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Қазияи маҳфуз мондани унсурҳои луғавии дар «Ғиёс-ул-луғот»-и Ромпурӣ зикрёфта дар лаҳҷаҳои муосири тоҷикӣ то ҳол ба таври комил мавриди баррасӣ қарор нагирифтааст. Аз ин рӯ, мавриди муқоиса қарор додани калимаву таркиб ва ибораҳои фарҳангномаи мазкур бо маводи лаҳҷаҳои муосири ҷанубиву шимолии тоҷикӣ яке аз масоили мубрами забоншиносии муосири тоҷик ба шумор меравад.

Ромпурӣ фарҳангномаи худро, ки дар байни фарҳангномаҳои дигар хусусияти ҷамъбасткунандаро дорад, дар асоси маводи осори илмиву адабӣ ва луғатномаҳои гузаштагону ҳамзамононаш дар давоми чаҳордаҳ сол таълиф карда, онро соли 1827-ум анҷом додааст. Дар фарҳанги мазкур ҳабдаҳ ҳазору панҷсаду сиву ҳафт воҳиди луғавӣ шарҳ дода шудаанд ва як ҳиссаи чунин унсурҳои луғавиро калимаву таркиб ва ибораҳое ташкил додаанд, ки бо вуҷуди аз доираи забони адабии ҳозираи тоҷикӣ берун шуданашон дар забони мардуми минтақаҳои гуногуни Тоҷикистон ва мавзеъҳои бурунмарзии тоҷикнишин боқӣ мондаанд.

Албатта равшан аст, ки дар забоншиносии тоҷик масъалаҳои муҳиме нуҳуфтаанд, ки таҳқиқу омӯзиши онҳо боиси ғанӣ гардидани илми мазкур ва фарҳанги маънавии мардум мегардад.

Навовариии илмии рисолаи мазкур аз он иборат аст, дар рисола нахустин маротиба дар асоси маводи яке аз муътабартарин луғатномаҳои қарни XIX робитаи унсурҳои луғавии он бо лаҳҷаҳои муосири ҷанубиву шимолии тоҷикӣ ба риштаи таҳлил кашида шудааст. Ба андешаи рӯшанӣ андохтан ба нуктаҳои мавҳуми истифодаи вожаҳои алоҳида ва мансубияти забонии онҳо далелҳои забонҳои дигари эронӣ ва ғайриэронӣ истифода гардидаанд. Дар рисола нахустин маротиба

роҳҳои мухталифи ба таҳаввулот дучор гардидани унсурҳои куҳан дар лаҳҷаҳои фавқуззикри ҳозираи тоҷикӣ нишон дода шудааст, мақому мавқеи ҳодисаҳои фонетикӣ дар таҳаввулоти онҳо ошкор карда шуда, бартарияти боқимонии унсурҳои луғавии эрониасл нисбат ба иқтибосӣ инъикос гардидааст.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва феҳристи осори таҳқиқии истифодагардида иборат аст.

Дар муқаддима зарурати таҳқиқ ва моҳияти мавзуъ асоснок ва вазифаҳои таҳқиқот муайян карда шудааст. Ҳамчунин методҳои таҳқиқ тавсиф шуда, навоварӣ ва арзиши назариву амалии он, инчунин нуктаҳои ба дифоъ пешниҳодшуда мушаххас ва дараҷаи таҳқиқи масъала муайян гардидааст.

Боби нахусти рисола-**"Муносибати Муҳаммад Ғиёсуддин ба унсурҳои лаҳҷавӣ»-** фарогири се фаслу ду зерфасл буда, дар онҳо масоили зайл: Ромпурӣ ва мансубияти маҳаллии вожаҳо, мавридҳои истифодаи вожаҳои лаҳҷавӣ дар «Ғиёс-ул-луғот», истифодаи вожаҳои лаҳҷавӣ ба сифати унсури эзоҳёбанда, корбурди онҳо аз тарафи муаллифи «Ғиёс-ул-луғот», шарҳи воҳидҳои фразеологии лаҳҷавӣ дар «Ғиёс-ул-луғот» баррасӣ шудаанд.

Боби дуюм – «Муқоисаи вожаҳои қадими эрониасли «Ғиёс-ул-луғот» бо маводи лаҳҷаҳои ҷанубиву шимолии муосири тоҷикӣ»- ба таҳлили пойдормонии унсурҳои луғавии бостонии ба ҳамон шакли дар "Ғиёс-ул-луғот" мустаъмал, инчунин боқимонияшон ба гунаи таҳаввулёфта ё бо дигаргунии маъно бахшида шудааст. Боби сеюми рисола – "**Муқоисаи вожаҳои иқтибосии «Ғиёс-ул-луғот» бо маводи лаҳҷаҳои ҷанубиву шимолии муосири тоҷикӣ» унвон дошта, ба таҳлили муқоисавии вожаҳои иқтибосии "Ғиёс-ул-луғот" бо лаҳҷаҳои ҷанубиву шимолӣ бахшида шудааст.**

Бояд таъкид кард, ки дар кушода додани масоили марбут ба мавзуъ аз рӯйи мазмуну мундариҷа ва мутобиқати онҳо дар забони тоҷикӣ, ки дар диссертатсия баррасӣ гардидаанд, кӯшиш ва ғайрати унвонҷӯ баръало эҳсос карда мешавад, ки ин сифати баланди таҳияи диссертатсияро вобаста ба дастгоҳи илмӣ ифода менамояд.

Албатта, дар автореферат ғалатҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд, ки онҳо наметавонанд сабабгори коста гардидани сифати диссертатсия шаванд. Дар маҷмуъ диссератсияи **Раҳимов Абдулқосим Ибрагимович"Таҳқиқи муқоисавии унсурҳои луғавии мовароуннаҳрии «Ғиёс-ул-луғот»** кори илмии анҷомёфтаест, ки ба талаботи Комиссияи

олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои дарёфти, дараҷаи илмии номзади илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.20– Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ пешниҳод гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Мақолаҳои илмии интишорнамудаи муаллифи диссератсия муҳтавои онро инъикос намудаанд. Дастгоҳи илмии диссератсия ба меъёрҳои «Низомномаи шӯрои диссератсионӣ» ва «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» ҷавобгӯ мебошад.

Бинобар ин, кори диссертатсионӣ ҳамчун кори комил ва ба итмомрасида буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.20– Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ мебошад.

Доктори илмҳои филологӣ, профессори
кафедраи забонҳои хориҷии
Академия идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Рахмонова Наргис Шарифовна

Имзои профессор Раҳмонова Н.Ш. -ро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ
ва корҳои махсуси АИДНПҶТ Ҳамидов Шохрух Бозорович

Суроға: 734003 ш. Душанбе, кӯчаи Саид Носир, 33
Тел.: (992 37) 224-17-86
www.apa.tj
Телефон: 917-09-02-99;